

Ændringer i jobstrukturen i Europa under den store recession

Resumé

Indledning

Lige som det meste af den udviklede verden er Europa fortsat i gang med at afhjælpe følgerne af den store recession i 2008-2009. Konsekvenserne har navnlig været alvorlige på arbejdsmarkedet. Der var fem millioner færre personer i lønnet beskæftigelse i EU-27 i andet kvartal af 2010 end i andet kvartal af 2008. I denne rapport beskrives det, hvordan recessionen har indvirket på beskæftigelsesstrukturen med hensyn til erhverv og sektorer i EU-27, både samlet set og på nationalt plan. Dette gøres ud fra et kvantitativt perspektiv (påvisning af ændringer i beskæftigelsesniveauet) og ud fra et kvalitativt perspektiv (visning af, hvordan ændringer i beskæftigelsesniveauet var fordelt over lønspektret). Dette er den første rapport, der offentliggøres som en del af Eurofound's European Jobs Monitor. En opfølgingsrapport i slutningen af 2011 vil fortsætte analysen indtil midten af 2011, hvor opsvinget på arbejdsmarkedet (forhåbentlig) bliver mere fast forankret.

Politisk kontekst

EU's "Europa 2020"-strategi for intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst omfatter et engagement i at fremme høj beskæftigelse og produktivitet. Dette indebærer en fornyet vægt på den tidligere Lissabonstrategis mål om "flere og bedre job". Der er behov for flere job for at afhjælpe den kraftige stigning i arbejdsløsheden, der er fulgt i kølvandet på finanskrisen. En vækst i beskæftigelsen er også nødvendig, hvis Europa skal gøre fremskridt med at nå sit mål om en beskæftigelsesfrekvens på 75 % i 2020 for befolkningen mellem 20-64 år. (I 2010 var beskæftigelsesfrekvensen for denne gruppe 68,6 %). Endvidere er der behov for job af bedre kvalitet (med hensyn til uddannelse, videnindhold og beskæftigelsesvilkår), hvis Europa skal forbedre produktivetsniveauerne – nøglen til at møde de konkurrencemæssige udfordringer i en stadig mere

multipolar verden og derved til at fastholde og forbedre levevilkårene.

Set i bakspejlet oplevede Europa noget, der ligner et jobmirakel fra slutningen af 1990'erne og indtil recessionens indtræden i 2008. Der blev skabt over 20 millioner nye arbejdspladser i løbet af lidt over ti år: I både absolutte og relative tal var dette flere, end der blev skabt i USA. Selv om beskæftigelsesmålene i Lissabonstrategien ikke blev nået, blev der gjort væsentlige fremskridt med at øge beskæftigelsen og bekæmpe arbejdsløsheden. På den anden side blev der givet udtryk for lignende bekymringer som dem, der tidligere var givet udtryk for i USA med hensyn til kvaliteten af de job, der blev skabt. Det var opfattelsen, at mange nye job var lavtlønnede servicejob med ringe fremtidsudsigter, og at der ikke blev skabt nok inden for mere videnintensive og potentielt produktivetsfremmende aktiviteter. Blev jobvæksten opnået på bekostning af jobkvaliteten?

I forbindelse med tidligere arbejde udført af Eurofound blev der anvendt en simpel analysemetode – som først blev udviklet af Joseph Stiglitz – for at give et empirisk holdbart svar på dette spørgsmål. Ved at opdele beskæftigelsen i forskellige "job" (forstået som et bestemt erhverv i en bestemt sektor – f.eks. en sygeplejerske i sundhedssektoren eller en butiksassistent i detailsektoren – og ved at opstille jobbene i rækkefølge efter timeløn (som udgangspunkt for jobkvalitet) kan det ses, om stigningen eller faldet i antallet af job var koncentreret inden for "gode", "jævne" eller "lavtlønnede" job. Denne analyse så nærmere på udviklingen på arbejdsmarkedet i 23 medlemsstater mellem 1995 og 2006.

- Hovedkonklusionen var, at beskæftigelsesvæksten hovedsagelig var koncentreret inden for forholdsvis højere lønnede job.
- Det fremgik også, at beskæftigelsesvæksten havde været svagest i midten af lønfordelingen som følge af den længerevarende afmatning i beskæftigelsen i fremstillingssektoren. Væksten i forbindelse med de lavest lønnede job var noget større.
- Selv om mønstrene var forskellige på nationalt plan, gav de samlede EU-data et vist belæg for en tendens til en "stadig mindre midte", som tidligere var påvist på de amerikanske og britiske arbejdsmarkeder.

Væsentlige konklusioner

I denne rapport – *Shifts in the job structure in Europe during the Great Recession* – anvendes data fra den europæiske arbejdsstyrkeundersøgelse til at analysere, om mønstret i form af asymmetrisk polariserede forandringer på arbejdsmarkedet, som blev påvist i Eurofound's tidligere arbejde, varede ved i en periode med et omfattende tab af arbejdspladser (mellem andet kvartal af 2008 og andet kvartal af 2010).

- Selv der var klare forskelle med hensyn til beskæftigelsesresultater, var der et lignende mønster som det, der gjorde sig gældende i det foregående årti med hensyn til fordelingen af beskæftigelsesændringerne på tværs af lønstrukturen på det samlede EU-niveau. Recessionen synes at have fremskyndet de tidligere tendenser.
- En omfattende nedlæggelse af lav- mellemindkomstjob og mellemindkomstjob, navnlig i bygge- og anlægssektoren og fremstillingssektoren, forstærkede polariseringen af beskæftigelsesstrukturen.
- Selv i en periode med et omfattende tab af arbejdspladser steg beskæftigelsen alligevel inden for højtlønnede job. Som i det foregående årti skyldtes beskæftigelsesvæksten i øverste lønkvintil (de øverste 20 % af lønspektret) især en stigning i antallet af job inden for såkaldte "videnintensive tjenesteydelser" (KIS). Disse omfatter både offentlige tjenester (hovedsagelig inden for uddannelse og sundhed) og private tjenester (forretningsservice). Under recessionen steg offentlige tjenesters relative betydning for beskæftigelsesvæksten i øverste kvintil.
- I medlemsstaterne blev der under recessionen iagttaget tre primære mønstre for beskæftigelsesændringerne: opgradering (beskæftigelsesvæksten var hovedsagelig koncentreret i den øvre ende af lønfordelingen), polarisering (vækst i beskæftigelsen i den nedre og øvre ende af lønspektret, men afmatning i midten) og nedgradering (tabet af arbejdspladser var større i forbindelse med højere lønnede job, mens antallet af lavere lønnede job enten steg eller kun faldt forholdsvis lidt).
- Kvinder klarede sig bedre på arbejdsmarkedet end mænd under recessionen, både i kvalitativ og kvantitativ henseende. Under krisen gik fire "mandejob" tabt for hvert "kvindejob". De få kilder til beskæftigelsesvækst – af generelt høj kvalitet – var inden for kvindedominerede job på sundheds- og uddannelsesområdet.
- Ældre arbejdstageres beskæftigelsesniveau forblev overraskende højt under krisen, mens niveauet for arbejdstagere i kernealdersgruppen (30-49 år) og – navnlig yngre arbejdstagere - var hårdt ramt. Under recessionen var der en betydelig stigning i beskæftigelsen blandt personer i alderen 50-64 år – 1,7 millioner nye job. Denne beskæftigelsesvækst fandt sted over hele lønspektret, men var hovedsagelig koncentreret inden for højtlønnede job. Med hensyn til yngre arbejdstagere (under 30 år) gik der arbejdspladser tabt over hele lønspektret.
- Billedet var blandet med hensyn til beskæftigelsesstatus. Der blev nedlagt et betydeligt antal midlertidige job i recessionens tidlige fase; størstedelen af beskæftigelsesvæksten fra og med 2009 var imidlertid inden for midlertidige job, selv om denne vækst har haft tendens til at være i forbindelse med lavere lønnede job. Deltidsarbejde er blevet mere udbredt over hele lønspektret, og væksten har været mere eller mindre ligeligt fordelt mellem mænd og kvinder. Der er primært skabt ny deltidsbeskæftigelse for mænd i lavere lønnede job inden for landbrug og nærings- og levnedsmiddelsektoren, mens over to tredjedele af væksten i antallet af deltidsansatte kvinder var i forbindelse med højere lønnede job – inden for uddannelse, sundhed og liberale tjenesteydelser.

Yderligere oplysninger

En mere detaljeret analyse findes i den fuldstændige rapport *Shifts in the job structure in Europe during the Great Recession*, der findes på www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1141.htm

John Hurley, forskningsleder joh@eurofound.europa.eu